

■ V prosinci 1986 bylo ukončeno v Jihomoravském kraji dvouleté vzdělávání v oboru dramatické výchovy pro vedoucí dětských divadelních, loutkářských a recitačních souborů. Jihomoravský kraj byl jedním z posledních, v kterém se dlouhodobější vzdělávání tohoto typu uskutečnilo. Souviselo to s celkovou situací v oblasti dětské zájmové umělecké činnosti. Do roku 1980 byly za tuto oblast metodicky a organizačně zodpovědné pouze domy pionýrů a mládeže. Teprve po ustavení úseku dětské ZUČ po linii odboru kultury KNV byl na KKS vyčleněn pracovník pro tuto oblast, byl ustaven krajský poradní sbor pro dětskou dramatickou výchovu a rozšířila se spolupráce mezi KKS a KDPM v Brně. V průběhu několika let se vytvořila příznivá situace k uskutečnění dlouhodobějšího systematického metodického působení. Podkladem pro přípravu vzdělávání byl materiál vydaný ÚKVČ v Praze (viz ČsL 1987, č. 3) a zkušenosti některých absolventů Jihomoravského kraje z prvního ověřovacího školení, které ÚKVČ uskutečnilo v letech 1977–1979.

Ideovou a hmotnou zodpovědnost

převzala tři zařízení, která měla na uskutečnění záměru zájem: Krajský dům pionýrů a mládeže, Krajské kulturní středisko a Dům pionýrů a mládeže města Brna. Úkoly jednotlivých stran byly rozděleny takto:

KDPM — garance ideové a obsahové náplně vzdělávání, průběžné zpracování metodických materiálů pro potřeby seminaristů i ostatních zájemců z kraje, tisk, distribuce, magnetofonové záznamy přednášek, pozvánky na jednotlivé lekce, evidence seminaristů, zajištění a hrazení ubytování pro mimobrněnské účastníky. KKS — garance ideové a obsahové náplně vzdělávání, zajištění výběrového řízení, zajištění a hrazení lektorů, realizace týdenního letního soustředění apod. DPMmB — poskytování prostor, zabezpečení technického vybavení, zajišťování doplňkových programů, zajištění dětí pro metodické ukázky.

Obsahová náplň — předměty a lektori

Úvod do teorie dramatické výchovy a seminář (E. Machková), Psychologické otázky dramatické výchovy (V. Smékal), Herecká výchova (S. Pavelková), Dramatická hra s metodikou (S. Pavelková, J. Delongová, S. Macková, D. Svozilová), Technika řeči (Š. Štembergová), Pohybová výchova (A. Záboj), Dětská literatura (J. Provazník), Úvod do dramaturgie a dramatizační seminář (Z. Josková), Úvod do režijní práce (L. Richter), Dějiny divadla a dramatu (D. Svozilová), Práce s loutkou (M. Mašatová), Dětský přednes (V. Šrámková), Výtvarná výchova a úvod do scénografie (B. Bouda, S. Škrášková, K. Vostárek, H. Budínská), Hudební výchova a hudební plán inscenace (Š. Filčík), Pedagogika volného času (V. Saňková), Praktické ukázky práce s dětmi (J. Delongová, S. Macková, S. Svozilová).

Oproti ústředním osnovám byl učební plán doplněn navíc o přednášky z výtvarné výchovy, hudební výchovy, pedagogiky volného času a o ukázky práce s dětmi.

Předběžně byl vytvořen následující program jednotlivých lekcí, který svým složením celkem vyhovoval:

DĚTI HRY DIVADLO

PÁTEK ODPOLEDNE — doplňkový program (divadelní představení brněnských i mimobrněnských amatérských i profesionálních souborů), metodické ukázky dětských divadelních a loutkářských souborů, rozpracovaná představení, aktuální otázky dětské ZUČ, teoretické přednášky;

SOBOTA — práce paralelně ve dvou seminárních třídách pod vedením dvou lektorů, kteří se ve skupinách střídají; SOBOTA VEČER — společná teoretická přednáška;

DVA ROKY V BRNĚ

NEDELE DOPOLEDNE — společná přednáška nebo pokračování práce ve skupinách.

Během dvou let (leden 1985–prosinec 1986) se uskutečnilo 19 třídních lekcí. Během prázdnin bylo školení doplněno jedním samostatným týdenním soustředěním (1.–7. července 1985) v Lysicích, týdenním pobytem seminaristů v seminárních třídách v rámci Kaplického divadelního léta 1986 a třídním setkáním dětských souborů. Kromě toho byla také průběžně zajišťována účast seminaristů na akcích krajského charakteru — krajská kola recitačních soutěží, seminářů z jiných oblastí ZUČ atd.

Výběrové řízení

Na základě náboru se přihlásilo asi 80 zájemců nejen z Jihomoravského kraje, ale i z jiných okresů — Svitavy, Vsetín, Šumperk. Ve spolupráci s katedrou psychologie FF UJEP byl vypracován návrh na výběrové řízení, které mělo tři okruhy: 1. Praktická práce dospělého s dítětem (navázání kontaktu, společný dialog, řešení zadaného tématu krátkou etudou). 2. Písemné testy na tvořivost, fantazii, představivost a schopnost komunikace. 3. Individuální pohovory o dosavadní práci, perspektivách, možnostech uplatnění atd.

Kritériem pro výběr bylo také rovnoměrnost zastoupení jednotlivých okresů Jihomoravského kraje a perspektivnost pro další práci (lektori, porotci, členové OPS atd.).

Bylo vybráno 53 seminaristů (z toho 6 z jiných krajů). Největší zastoupení mělo Brno-město (20). Ukázalo se však, že brněnští seminaristé měli velkou neúčast na seminářích právě proto, že se školení konalo v Brně a nebyli vázáni místem a obětovaným časem jako ti, kteří na celé tři dny odjeli z domova. Pro tento typ školení by bylo mnohem praktičtější, aby se konalo na nějakém neutrálním uzavřeném místě, kterým by byli všichni seminaristé stejně vázáni. Společné provozní prostory a společné

stravování je také mnohem praktičtější z časových důvodů.

Na základě osobních pohovorů byli vybráni seminaristé rozdělení do dvou tříd — na začátečníky (ti, kteří mají o práci zájem, ale prozatím se žádného podobného vzdělávání nezúčastnili a sami nepracují s dětským kolektivem) a pokročilé (ti, kteří pracují s dětmi, mají vlastní zájmový útvar, učí na LŠU a některé semináře absolvovali). V průběhu školení však došlo k promíchání skupin. Ve druhém roce, kdy došlo k úbytku se-

PETR ŽAK, VEDOUcí ZNOJEMSKÉHO SOUBORU, JAKO SEMINARISTA

minaristů, se vytvořila jedna skupina, což přispělo k lepšímu vzájemnému poznání a vznikaly zajímavější obměny při vytváření menších pracovních skupinek.

Závěrečné řízení a ukončení studia

Podmínky pro řádné ukončení dvouletého vzdělávání byly stanoveny takto:

— účast minimálně na 2/3 všech lekcí; — písemná příprava na metodickou ukázku a její realizace (s ostatními seminaristy nebo dětmi); námět na metodickou ukázku byl pro všechny stanoven volbou knihy H. Doskočilové Diogenés v sudu (výběr příběhu, který sloužil jako téma ukázky, zaměření metodické ukázky, rozsah a její výstavba); — písemná práce — výběr ze dvou možností:

a) dramatizace literární předlohy v rámci semináře Z. Joskové, b) teoretická práce na základě 9 témat v rámci semináře E. Machkové.

Dvouleté vzdělávání ukončilo 30 seminaristů, což je vzhledem k předpokládanému úbytku při těchto typech školení uspokojivé číslo. Profese absolventů: 8 učitelů LŠU, 5 studentů, 2 středoškolských profesori, 4 učitelé ZŠ, 1 učitelka MŠ, 3 dělnická povolání, 4 kulturní pracovníci (OKS, knihovna atd.), 1 skupinový vedoucí, 2 pracovníci ODPM.

DANA SVOZILOVÁ, KDPM Brno

NÁZORY SEMINARISTŮ

Po ukončení dvouletého školení obdrželi všichni seminaristé dotazník s žádostí o pomoc při zpětném hodnocení formy i obsahového zaměření celého kursu. Uvádíme některé odpovědi podle jednotlivých bodů osnovy:

Vyjádření k účelnosti a délce vzdělávání

— Dvouleté vzdělávání v oblasti dramatické výchovy je jediná účinná forma. Jeden nebo dva semináře mohou člověka přesvědčit o tom, že dramatická výchova je něco nového, pozoruhodného, mohou ho dokonce nadchnout, ale to je všechno. S dramatickou výchovou má smysl se seznamovat jedině prakticky. Přednášky a studium literatury mají cenu jen pro člověka, který předtím na vlastní kůži všechno vyzkoušel v praxi — to je neúčinnější a podle mého jediný způsob, jak pochopit podstatu dramatické výchovy.

— Přivítala bych, kdyby školení pokračovalo alespoň ještě rok, aby se v některých věcech mohl člověk důkladněji procvičit, aby v práci s dětmi byl sám sebou jistý.

— Forma třídního setkání je neekonomičtější a nejintenzivnější. Předpokládá ale mezi jednotlivými semináři systematickou práci s dětmi, aby byl dopad semináře účinnější. Výborné bylo, že převažovaly praktické lekce, přestože se bez teorie nic neobejde.

Názory na způsob výběru posluchačů a přijímací řízení

— Abych se přiznala, dodnes jsem nepochopila systém přijímacího řízení a výběru, protože mám pocit, že přijatí byli všichni a výběrové zkoušky provedl až samotný čas.

— Přijímací řízení zpracované na vědecké bázi se mi líbilo, protože jsem byl vybrán.

— Myslím, že přijímací zkoušky byly v pořádku. Já osobně jsem si myslela, že toho po nás budete chtít víc, např. přednes textu.

— Nevyhovovalo mi, ale nějak se to udělat musí.

— Přijímací řízení bylo dobré, i když hodně náročné. Bylo by snad lépe vybírat seminaristy z řad těch, kteří již několik let v tomto oboru pracovali. Jejich práce je zárukou zájmu o školení.

Vyjádření ke skladbě učebního plánu

— Těžko bych vybírala předmět, který pro mne znamenal největší přínos. Nechtěla bych přijít ani o hodinu. Po šesti letech na pedagogické fakultě, po dvou státních zkouškách z pedagogiky a psychologie, nepočítaje v to povinné semináře KPÚ, snad mohu trochu srovnávat. Osobně bych celých těch šest let klidně vyměnila za jednu lekci v Brně.

— Dávám přednost praxi před teorií. Ale asi takhle — půl dne sedět (to je ta teorie) a půl dne blbnout (to je ta praxe).

— Myslím si, že by základy herectví měly přejít každému, kdo se chce zabývat dramatickou výchovou, do krve dřív, než s dětmi začne pracovat. A co mi nebylo zrovna přínosem? Nejspíš dramaturgický seminář. Bylo to na mě moc teoretické. Ale naopak mi scházelo více her pro literární výchovu, protože na LŠU je obor literárně dramatický.

— Když pracuji, tak využívám více méně všeho. V podstatě mi chybí ty části učiva, na kterých jsem, já trumbera, chyběl.

Názory na tým lektorů

— Ještě že těch lektorů bylo tolik. Cpalí to do nás horem dolem.

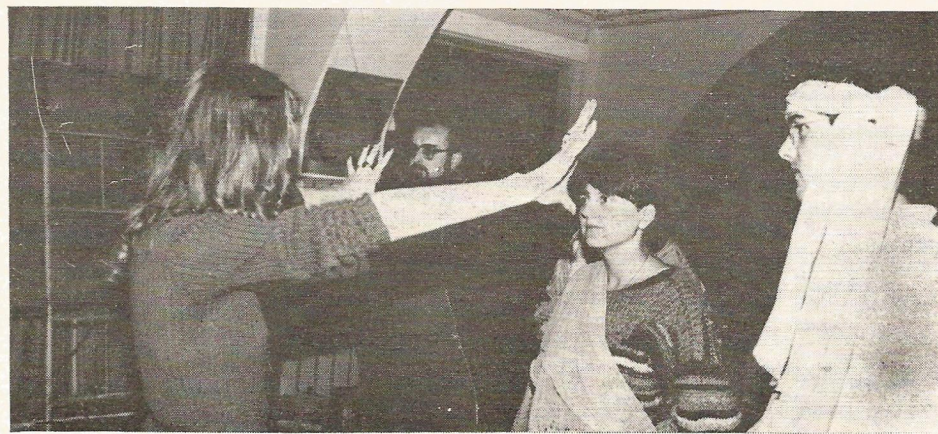
— Lektori — to byla špička. Lepší neznám.

— Vyhovovaly mi ty semináře, kde se řeklo trochu teorie a šlo se hned na praxi (Pavelková, Štembergová, Filčík, Zábaj, Delongová).

— Na lektory jsme měli prostě štěstí. Nemohu si vzpomenout na nikoho, jehož výuka by pro mou práci nebyla přínosem.

Názory na dělení na skupinu začátečníků a pokročilých

— Dělení na začátečníky a pokročilé je nutné, aby se intenzivněji využilo vymezeného času, neboť opakování známé látky ztrácí zajímavost pro pokročilé a pro začátečníky bez znalosti základů nemá sebelepší hodina význam.

IMPROVIZACE S LÁTKAMI

— Asi nic jiného nezbývalo než nás rozdělit. Stejně postupně všichni pokročili utekli k začátečníkům — a byla skupina jenom jedna.

— Podle mého názoru je lepší, když jsou seminaristé promícháni. Pokročilí mají víc zkušeností, začátečníci od nich leccos pochyti.

— Rozdělení na mladší a starší pokládám za šťastnější. Po seznámení a počátečním ostychu nebylo začátečníků a pokročilých. Jde jen o to, že věkový rozdíl nese s sebou rozdílné starosti, názory a způsob života.

Názory na doplňkové formy školení

— Bez doplňkového školení by byly ty dva roky určitě ochuzené. Lysice a Kaplice pro mě nejsou městečka, ale pojmy. Znamenaly klidnou práci, odpočinek, besedy o společné práci v nepředstavitelně bezvadném kolektivu.

— Účast v Kaplici byla pro mě velkým zážitkem. Byla jsem tam poprvé a považovala bych účast na národní přehlídce za povinnou. Velkým přínosem pro mne byla veřejná hodnocení. Na třídní soustředění souborů děti vzpomínají dodnes, mohlo to být delší. (Viz ČsL 1986, č. 12, str. 282–283.)

— To je perfektní, jak to všechno na sebe navazuje — Lysice, Kaplice, setkání dětí — vždyť to jsou všechno nejkrásnější chvíle a zážitky, které mám. A chráním si je, hýčkám a rozmazluji. A strašně moc za ně děkuji a přimlouvám se za další pokračování. Ono vážně nejde jen o to setkání, ale o to povzbuzení, dodání chuti, elánu, ale hlavně

nových nápadů a myšlenek. Mě totiž doma nic nenapadá a ty nápady mi vždycky vydržely asi tak měsíc, vždycky do nového školení.

— Návrhy na další možnosti? — Rozvést se, dát vlastní děti do dětského domova — pak by to určitě šlo.

Co vás nejvíc ovlivnilo vzhledem k vaší další práci s dětmi (nejpěknější zážitky, postřehy, dojmy)?

— Svaté nadšení většiny lektorů a mnohých seminaristů, jež je mi posilou v práci, která mě baví, v níž tápu a jsem za ni placena jako méně kvalifikovaná síla. — Byly to celé dva roky. Bezprostřední lidské vztahy, nové hry, důsledná práce na dramatizaci, pochopení nezbytnosti improvizace. Jakým přínosem tato škola byla pro mou práci, mohu uvést na příkladu. Dříve jsem nepokládala impro-

vizaci za důležitý element v práci souboru, i když mám mnoho písemného materiálu. Dokonce jsem jej prohlédla jen zběžně. Už během návštěvy školení jsem však pečlivě tento materiál prostudovala a spolu s nabytými zkušenostmi ho užívám co možná nejvíce. A na dětech je vidět markantní rozdíl. Jsou bezprostřednější, opravdovější a nemají pocit, že „dřou“ — nepředvádějí se, ale jsou sebou samými.

— Když jsem přestoupila na LŠU, tápala jsem, co s dětmi dělat. Už v prvním roce školení mi začalo svítat a začala jsem chápat, co to má být literární dramatická výchova. Z každého semináře jsem si odnášela cenné poznatky. A to nejen pro práci s dětmi, ale i pro soukromé, osobní záležitosti. Během těch tří dnů člověk prožil tolik, že jsem z toho čerpala skoro až do dalšího setkání. Jako by se v Brně člověk nadopoval... Žasla jsem, čeho jsou lidé schopni; když jim všem jde o společnou věc. Je toho mnoho — navázání četných přátelství, která bych nerada ukončila tím, že skončilo dvouleté školení. To nepadá vůbec v úvahu, abychom se nesetkali.

— Snad bych mohla svoje zkušenosti z Brna shrnout následujícím způsobem: Ve třiceti letech jsem poprvé v životě poznala na vlastní kůži, co to je primární motivace. Už jsem na ni ani moc nevěřila a asi jsem nebyla sama. Když jsem se během těch dvou let zmínila před někým, že jdu na konzervatoř a že se na to těším, obvykle si fukal na čelo.

FOTO JIŘÍ RAMBOUSEK